

Gustav Vasas svåger, Arvid Gustafsson Stenbock, har gett namn till säteriet, först stavat Bocksholms säteri. Han har gett namn till vägen förbi Svartåvallen och vidare till säteriet. Självklart finns det en Bruksgata i Boxholm också.

Älvkullevägen är ett gatunamn i Boxholm som känns lite kryptiskt. Troligen kommer det av att bruksarbetare såg älvor dansa på kullen intill gatan. Nu är det dock många i Boxholm som inte säger Älvkullevägen utan "mejeribacken".

Gatan som inte finns. Storgatan i Boxholm borde byta namn till Buréngatan anser Johan Birath. Kanske kommer det ett medborgarförslag för att få till en namnändring.

För de flesta kan det vara svårt att veta hur detta gatunamn ska uttalas. Även boxholmarna uttalar nog namnet olika men definitivt inte som pojknamnet Martin. Betoning ska göras på den andra vokalen, och många säger "Martängvägen".

Ortshistoria som visar vägen

Men Boxholms viktigaste gata saknas

BOXHOLM (LT)

Att man i Boxholm kan hitta gatunamn som Lancashirevägen, Götgatan, Malmgatan, Stålgatan och Martinvägen är ju inte konstigt. Wrangel och Ribbing är två adliga släkter som hedras med gatunamn, men det finns ingen gata namngiven efter skaparen av Boxholms järnbruk och det är något som Johan Birath inte gillar. Han tycker att Storgatan i framtiden ska heta Buréngatan!

Flera gator i Boxholm har namn efter torp och gårdar som tidigare legat i området, det brukar vara så i de flesta tätorter. Exempel på detta i Boxholm är gator uppkallade efter Kolstorp, Dalen, Fällan, Grebo, Bjursdalen och Norra Timmerö. De nyare gatorna i samhället har fått mycket namn. Det nya området i Timmerö har namn på fiskar och i Dalen finns det mycket fågelnamn och namn från växtriket eller efter djur.

I de lite äldre kvarteren finns det många namn med koppling till bruket, inte minst i Fällhagen. Att en gata i Boxholm heter Lancashirevägen kan man förstå. Lancashireprocessen är en äldre metod för framställning av smidbart järn, metoden härstammar ursprungligen från det engelska grevskapet Lancashire.

Martinvägen kan man också

hitta i Boxholm, och det är ett gatunamn som är typiskt för bruksorter. Martinvägar finns även i Hallstahammar, Lesjöfors, Hällefors och Österbybruk. Namnet ska uttalas "Martängvägen" och alltså inte som pojknamnet Martin.

Men egentligen ska nog namnet sägas med fransk accent för det kommer av den franske metallurgen Pierre-Émile Martin och hans far med samma efternamn. De ligger bakom Martinprocessen, en metod för att smälta järnsprot. I Boxholm fanns Sveriges sista martinugn, den togs ur bruk den 30 oktober 1981.

Undertecknad växte upp på Martinvägen och min far berättade en gång att en bil stannade och frågade var "Martängvägen" fanns. Pappa blev förvånad men svarade att "den gatan är du ju på". Bilisten svarade då, "det är jag ju inte, detta är ju Martinvägen!" Han uttalade gatunamnet som pojknamnet, alltså med betoning på första stavelsen.

Ett gatunamn som känns ganska märkligt är den gata som Martinvägen korsar, nämligen Älvkullevägen. Det har spekulerats i om namnet kan bero på någon forntida älv på platsen, men Johan Birath menar att namnet beror på gammal folktro. Bruksarbetarna kunde ibland se älvor dansa på kullen, i varje fall kunde det ibland se så ut. På lusthuskullen, möjligen även kallad Älvkullen, låg tidigare ett lusthus och i Johans bok "Spöken i Östergötland" finns några ra-

der om spökerierna i detta hus.

Att gatan förbi skolan fick namnet Pehr Hannergratan var genomtänkt. Den vice pastorn Pehr Hanner föreslog 1836 att en allmän undervisningsanstalt skulle inrättas i Ekeby socken och det var en idé som sockenstämman gillade och en skolinrättning blev verklighet redan 1837.

En av de större gatorna i Fällhagen heter Österskogsvägen, den har självklart fått sitt namn av Österskogen, skogsområdet norr om samhället. Men Österskogen är namngivet utifrån Boxholms säteri. Det är skogen öster om säteriet.

Per-Olov Tureson berättar att hans pappa var med i byggnadsnämnden och då Per-Olov var en ung grabb förekom diskussioner då Ekens väg skulle namnges. Vid gatan låg torpet Fällan, och torparen i Fällan hette Gustaf Ek. Vid den tiden hade torparen sina djur alldeles intill där Österskogsvägen går fram idag berättar P-O, där fanns det då en gårdsgård. Där den gamla torpstugan Fällan legat uppförde sonen Olof Ek runt år 1936 ett nytt bostadshus, adressen blev Ekens väg 7.

Hans-Olof Somdal bor i Norrköping men han är uppväxt i Sommen. I början av 1940-talet fick Hans-Olof tillbringa tre januariveckor hos sin mormor på Villavägen i Boxholm. För att ta sig till Sommens folkskola fick han pulsa i snön genom den då täta skogen fram till doktorsvillan och

Men hallååå...
Ja då??

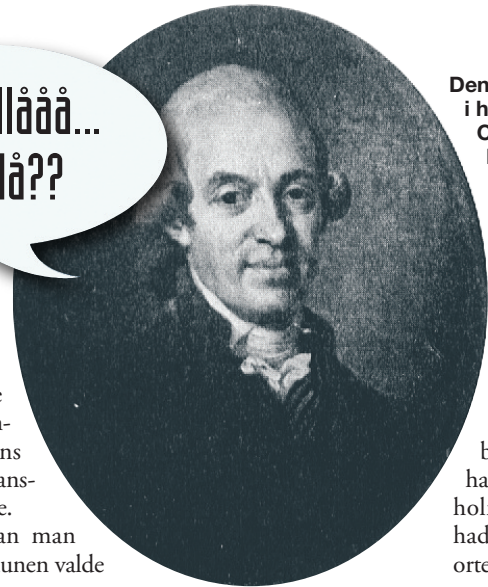
vidare till järnvägsstationen.

– Jag fick minnen för livet av de monsterliknande enbuskarna som fanns vid stigen, säger Hans-Olof med ett leende.

Och därmed kan man förstå varför kommunen valde att döpa den lilla gatustumpen mellan Wrangels väg och Malmgatan för Enestigen.

Wrangels väg är en 700 meter lång gata som ringlar sig fram på ett något egendomligt sätt från Folkets hus och upp mot villakvarteren i kanten av Fällhagen. Med tanke på den lilla betydelse som estländaren Herman Wrangel har haft för Boxholm så är det ju ganska märkligt att en så lång gata är uppkallad efter honom. Herman Wrangel var 16 år 1603 då han förlänades Boxholms säteri samt två hemman. Redan 1609 fräntas säteriet ifrån Herman Wrangel, detta genom ett byte och förmodligen besökte han aldrig godset.

Ribbing är en släkt som gjort betydligt större avtryck i boxholmstrakten än Wrangel. Lindorm Ribbing förlänades säteriet 1609 och sonen Pehr Ribbing dör på säteriet 1664. Lennart Ribbing och Gabriel Adolf Ribbing är andra herrar

Den viktigaste personen i hela boxholmshistorien, Carl Daniel Burén (bilden), har inte fått någon gata uppkallad efter sig, men det vore kanske rätt och på tiden.

Bild: FÖRENINGEN KRAFTTAGETS ARKIV

Boxholms järnbruk. Carl Daniel Burén brukar kallas för "skaparen", det vill säga skaparen av Boxholms bruk, och utan hans insatser hade knappast tätorten Boxholm funnits idag, och det hade knappast valsats järn på orten.

med det adliga efternamnet som verkat i Boxholm. Ribbings väg är en 350 meter spikrak gata som går mellan de tidigare nämnda Wrangels väg och Martinvägen.

I mer modern tid har ju Carl Trygger haft stor betydelse. Han verkade som styrelseordförande i Iggesunds bruk och i Boxholms AB. Än idag har ju boxholmsungdomar glädje av Carl Tryggers gärning i och med den fond som skapats tack vare honom. En del av den gamla landsvägen mot Tranås heter idag Carl Tryggers väg.

Men den person som haft störst betydelse för Boxholm är med all säkerhet Carl Daniel Burén. År 1779 köper Burén den lilla bruksanläggningen av Adolf Rudbeck, och det är efter detta som enorma investeringar görs vid Svartåns fall. År 1772 får Burén tillstånd att kalla anläggningen för Box-

Det har funnits en vägstump vid reningsverket som hetat Buréns väg men idag finns ingen väg eller gata i Boxholm med detta namn, och det är ju väldigt underligt att Burén inte hedras med en gata i Boxholm. Johan Birath gillar inte detta! Han skulle gärna se att Storgatan får heta Buréngatan i framtiden.

Det kan bli ett medborgarförslag om detta säger Johan. Jag kan inte tåla att den viktigaste personen i hela boxholmshistorien, samt flera generationer efter honom, inte hedras med en gata.

På frågan om namnet bör vara Carl Daniel Buréns väg eller bara Buréns väg svarar Johan att Buréns väg nog är behändigast men han tillägger att om han inte får gehör så skulle det kunna bli en Carl Daniel Buréns plats någonstans.

Text och bild:
KLAS JOHANSSON